

XI.

Első segítségnyújtás — és az iskolaorvos.

Írta: Dr KÖRMÖCZI EMIL.

Az iskolaorvosoknak az első segítségnyújtással kapcsolatosan véleményem szerint kettős feladata van:

I. Meg kell tanítani a tanulókat a helyes *első segítségnyújtásra*,

II. Meg kell szervezni az első segélynyújtást az iskolában.

I.

Az iskolaorvosnak elsősorban tehát meg kell tanítani a tanulókat arra, hogy mikép kell balesetknél, minden nagyobb felkészültség nélkül addig, míg az orvosi segítség elérhető, *első segítséget nyújtani*. Az idő, mely ezen tanításokra a tanterv előírása szerint fordítható, kevés, ezért az iskolaorvosnak az első segítségnyújtás megtanítására előírányzott időt jól ki kell használni és nem szabad az időt felesleges bonctani és élettani tanításokkal eltölteni. Az első segítségnyújtás tanítását ne azáltal tegye az iskolaorvos érdekessé, hogy az orvosi tudomány rejtelmeibe beletekinteni engedi a tanulót, hanem azáltal, hogy megérteti a tanulóval, hogy *szükséges* dolgokat tanít és azt amit tanít mindenkinek, tehát a tanulónak is okvetlen tudnia kell. Csak az az orvos, aki *átérzi* az első segítségnyújtás tanításának fontosságát, lesz jó és lelkes tanító, aki nem elégszik meg azzal, hogy előad, hanem azt akarja, hogy amit előad, azt meg is tanulják a tanulók. Az első segítségnyújtás tanításánál csak a *legszükségesebb* és *legegyszerűbb dolgot* szabad előadni, azt amit mindenki megtanulhat és elvégezhet és pedig könnyűszerrel. Sokszor bizony ép ezért bár a segítő módszerek közül a bonyolultabbak alkalmazása hathatósabb lenne, mégis le kell mondanunk

azoknak megtanításáról, mert nekünk az *egyszerűt*, a könnyen *megtanul hat őt* és könnyen *emlékezetben* tarthatót kell tanítanunk.

A laikusok általi elsajátítható és elsajátítandó ismeretek köre és a tanítás módja ma már élesen körül van határolva, ezért az előadó orvos a leghelyesebbéin teszi, ha szigorúan ragaszkodik az ilyen előírásokhoz. A gyakorlati élet és a mentőorvosok évtizedes tapasztalásai fejlesztették a mai színvonalra az első segítség előadások metodikája* és az attól való eltérés — tapasztalataim szerint — a tanítás gyakorlati eredményét veszélyezteti.

Első segítségnyújtást tárgyaló magyar munka több van. Ezek közül legjobban merném ajánlani a Budapesti önkéntes Mentőegyesület és a Vármegyék és Városok Orsz. Mentőegyesülete kiadványait. Ezek közül azt hiszem a BÖME. kiadásában megjelent és eredetileg a magyar cserkészek részért írt: „*Miképp nyújtunk első segítséget*“ című munka* legmegfelelőbb tanulók részére és azért előadásoknál ezt merném ajánlani a tanítás vezérfonalául. A tanítást diapositívve kikel** vagy filmekkel élnékiíteni felesleges, mert ez sok időt vesz igénybe, inkább a tanfolyam befejezése után, egyes egészségügyi előadások végén lehet ezeket bemutatni. Az előadások tartásánál nincs okvetlen szükség ábrákra, mindent be lehet mutatni és gyakorlatiasan megmagyarázni ábrák nélkül is. Minden előadást össze kell kapcsolni az előadott ismeretek ismétlésével és meg kell győződnünk kérdések feladásával, hogy a tanuló megtanulta-e azt, amit meg akartunk vele tanultatni,

* * *

A „*Miképp nyújtunk első segítséget*“ című könyv tartalma, melyet a tanítás vezérfonalának ajánlottam, részben különbözik más ilyen (könyvek tartalmától, azért szükségesnek vélem, hogy a feltűnő eltéréseket megokoljam.

* Dr. Körmöezi Emil: „*Miképp nyújtunk első segítséget*“, IV. kiadás, 1930. Ára 1 pengő.

** A BÖME. 94 drb. diapositívét (készített a m. (kár., népjóléti minisztérium propaganda osztálya felhívására „Első segítségnyújtás“ népszerű egészségügyi előadás vetített képekkel. Ezen diapositívük ikiköilosönözihetők a Társadalmetgésziségügyi múzeumból (VI., Eötvös-u. 3.).

A könyv átolvasásánál láthatjuk, hogy az bonctannal és élettannal nem foglalkozik. Ezen részleteket azért hagytam el, mert az első segítségnyújtás egyszerű módszereinek megtanulásához nem kellene bonctani és élettani ismeretek, ezeket anélkül is meg lehet tanulni és mert azt láttam, hogy az orvos előadók szívesen és részletesen tárgyalják ezen dolgokat és ezért aztán sokszor nem marad idő az *igazán értékes* és szükséges ismeretek megtanulására.

Az első segítség tanításának anyaga, mint a könyv beosztásából látható, 8 előadásra van tervezve, de az anyag tapasztalatok szerint 4 órában is elvégezhető.

Az élesztési eljárások közül különösen az egészen egyszerűket gyakoroltatnám be a tanulókkal legbehatóbban, a mester-séges lélékeztetés közül pedig a *Schafer-félet*, mert az a meggyőződésem, hogy az — bár kevésbé hatásos —, de könnyen végezhető és laikus ezt tudja leginkább alkalmazni.

A III. és IV. előadásban tárgyalt rosszulletek ismertetésénél különösen figyelmébe ajánlom kartárs uraknak a *vizbőlmentés* megtanítását. Sajnos, kis könyvemben ez nincs elég részletesen tárgyalva. Az érdeklődők bővebb útbaigazítást találnak a következő könyvekben: *Dr. Körmöczy Emil*: Az első segítségnyújtás, 1930. (A BÖME kiadványa.) *Kluger Sándor*: A vízbőlmentés. (A V és VOME kiadványa.) Rendkívül tanulságos és kitűnő oktatási eszköznek bizonyult a BÖME. és a népjóléti minisztérium propaganda osztálya által készített vízbőlmentési film is, melyet díjtalanul lehet kikölcsönözni: Társadalomegészségügyi múzeum és intézettől (VI., Eötvös-u. 3.).

* * *

A gázmérgezésekről szólva ismertesse meg az iskolaorvos röviden a *betétes és nagy gáztvédő álarcozat* is, de csak egész röviden, hogy a tanulóknak fogalmuk legyen azokról és arról, hogy mikor kell használni az egyiket és mikor a másikat. Az iskolaorvos, ki a harci gázokkal szemben való védekezésről akar előadást tartani, ezt az „Első segítséget” tárgyaló előadások befejeztével tehetné meg. Előadásának megtartásához jó segédkönyvek a következők: *Petróczy István*: Veszélyben minden magyar város. (Toldi Lajos, II., Fő-utca 2.). *Vámosy*: Vé-

dekezés a harci gázokkal széniben. (Természettudományi Köz-
löny, 1932. február.) *Wirth Muntsch*: Die Gefahren der Luft und
ihre Bekämpfung. (Stilke, Berlin.)

* * *

A sebesülésekről szólva meg kell magyarázni, miért neim szabad laikusnak a sebet mosogatni, vizes ruhával borogatni, a kézzel érinteni stb. Ismét és ismét kössük lelkére hallgatóinknak, hogy kész *kötőzser-csomagokat* használjanak és ez mindig legyen otthon háromféle nagyságban (5, 8, 10 om széles) és hogy a jód, amit használnak, ne legyen besűrűsödött! A rögtönzött kötőzser sohasem steril! A piszkos sebet ne mossuk ki, fedjük be és rögtön, de legkésőbb 6 órán belül menjünk vele orvoshoz. A tapaszt csak a sebruha megerősítésére használhatja a laikus. Tapasz egymagában nem ajánlható és nem steril.

A vérzések csillapításánál magyarázzuk meg a vérzés csillapítását a végtagok megemelésével, a végtagok vérzésének csillapításánál mutassuk meg, miképp lehet a seb és a szív között, a lágyrészeknek a csonthoz való nyomásával a vérzést csökkenteni. Demonstráljuk azt, imiképp lehet a vérzést csillapítani steril sebruhacsomóval oly/képp, hogy az egész sebet és környékét az alatta levő kemény csontalaphoz nyomjuk. Végül mutassuk be a fedő-, a nyomó- és szorító körülkötést.

* * *

A csonttöréseknél nem kell a csonttörés tüneteit részletesen előadni. Elég azt tudni, hogy ha mozgásnál és mozdításnál a végtag fáj — törésre kell gondolnunk — és a mozgást korlátoznunk. Sínkötés alkalmazását nem tanulhatjuk meg fél óra alatt. Egyszerűbb fogásokkal is lehet rögzíteni az eltört végtagokat, mint az kis könyvemben olvasható.

Az első segítségnyújtás tanításának ezen részleteit azért emeltem ki, mert azok egyben-másban nem egyeznek meg más., az első segítségnyújtást tárgyaló könyvek tanításaival. Engem és a BÖME orvosait azonban az évtizedes tapasztalatok megtanítottak arra, hogy mit tudok megtanítani és a tanításaim közül mit tud a laikus felhasználni. Hiszen a BÖME orvosai nemcsak

tanítják az első segítségnyújtást, de kivonulásaik alkalmával ellenőrzik is, hogy mit tud felhasználni a laikus első segítségnyújtó abból, mit megtanul, míg a mentők őrsege megérkezik.

II.

Az iskolai első segítségnyújtás megszervezésére már többféle kísérlet történt. Legérdekesebb kísérlet talán az volt, mit *dr. Tuszkay* végzett ezen irányban* és amelyről 1911-ben be is számolt. Ő a tanuló ifjúságot a BÖME.-ben képeztette ki és az így kitanított tanulókból alakított mentőőrséget. A mentőőrségek naponta váltakoztak, felváltásnál átvették a mentőszekrényt és minden nap más-más őrség nyújtott segítséget.

Én elégségesnek találom a következő rendelkezéseket is: Minden tanárnak és tanítónak tudtára kell adni, hol részeseülhet a rosszullett vagy megsebesült tanuló segítségben. Ez lehet az orvosi-, igazgatói-, tanári- vagy más szoba. Ebben a szobában legyen egy dívány, egy mentőszekrény, egy mosdó és esetleg egy tábori ágy. A mentőszekrény egyszerű fa- vagy fém-szekrény lehet, a következő tartalommal:

- 5 drb. háromszögű kendő,
- 5 drb. 5 cm széles és 5 m hosszú pólyával ellátott kötözőszer-csomag,
- 5 drb. 8 cm széles és 5 m hosszú pólyával ellátott kötözőszer-csomag,
- 5 drb. 10 cm széles és 5 m hosszú pólyával ellátott kötözőszer-csomag,
- 5 fiola jódtinktúra,
- fél tucat biztosítótű,
- 10 drb. ammoniákpárna (1 gr Liqu. amnion. caust. üvegfiolában, itatóspapirba csavarva, használatkor a fiola vége letördő),
- 10 drb. 1 gr-os fiola megtöltve Hoffmann-cseppel (egy fiola egy pohár vízbe),
- 5 drb. steril sebruhacsomag, egy csomagban 2 drb 25X25 cm steril gazé,
- 3 csomag 25 gr-os vatta,

* Mentők Lapja 1911. 1. szám. A budapesti VIII. iker. állami főgimnázium iskolaorvosi jelentéséé.

1 drb. olló,

1 drb. 1.20 m hosszú és 30 cm széles deszka, eltört lábak bekötésére. (A mentőszekrény alatt helyezhető el.)

A mentőszekrényben legyen egy, az első segítséget röviden tárgyaló könyv és egy napló, melybe a segélynyújtó nevét, a balesetes nevét, a segélynyújtás idejét és a baleset nemét beírja.

Az első segélynyújtó az iskolaorvos, vagy az első segélynyújtásban kitanított tanár vagy 1—2 felsőbb osztályú iskolai tanuló lehet.